KRŠKO, Jaromír: *Hydronymia povodia Hrona.* Banská Bystrica : Univerzita Mateja Bela, Fakulta humanitných vied, 2008. 351 s.

Monografia Jaromíra Krška *Hydronymia povodia Hrona* je súčasťou širšie koncipovaného projektu *Hydronymia Slovaciae*. Ako napovedá názov, cieľom je onomastický výskum zameraný na tečúce a stojace vody, v tomto prípade na Pohroní. Náročnosť témy spočíva už priamo vo voľbe regiónu, nakoľko ide o rozsiahle a členité územie. Po predslove a úvode autor v časti o celkovej charakteristike názvov stručne hodnotí motiváciu názvov vodných tokov na Pohroní. Jadro monografie tvorí prehľadný register názvov vodných tokov, vodných plôch, vodopádov a prameňov. J. Krško do neho zaradil okrem štandardizovaných súčasných názvov aj zmenené názvy, formy zápisov používané v historických prameňoch, ako aj názvy zaniknutých vodných tokov, plôch a prameňov. V prípade, že rovnaký názov slúžil pre viaceré vodné toky a žriedla nasleduje v registri za názvom číslovanie v zátvorkách. Dozvedáme sa tak napríklad, že názov Klokočský potok označuje na Pohroní štyri rôzne toky. Vodné toky charakterizujú údaje o ich vzťahu k riečnej sieti. Uvádzajú, či ide o pravo-, alebo ľavostranný prítok, vyjadrujú dĺžku toku a polohu jeho prameňa. Základ každého hesla tvoria chronologicky zoradené doklady o názvoch tokov. Zakončuje ich etymologický výklad. Podľa hydrografického členenia autor uvádza na Pohroní od ústia k prameňu Hrona až 1052 vodných tokov. Nie je však zriedkavosťou, že pre jeden tok v minulosti slúžili tri, alebo i viac odlišných názvov. Počet spracovaných živých aj historických názvov vodných tokov preto predstavuje vysoké, ťažko odhadnuteľné číslo. Zhromaždené doklady o vývoji pomenúvania tečúcich a stojacich vôd svedčia i na základe týchto skutočností o dlhodobejšom systematickom výskume autora.

K obsahu monografie pripájame niekoľko poznámok. V úvode (s. 9) a v abecednom registri (s. 79) uvádza autor doklady o zápise názvu rieky v podobe *Hron* až od konca 16. stor. Z mestského protokolu Slovenskej Ľupče poznáme túto formu zápisu z ešte starších chotárnych názvov. V roku 1555 *na seliech na Hruon konczom*. Podobne v roku 1566 *niže panskey zeme za Hronom*. Podľa J. Krška (s. 80) názov Hron v latinizovanej forme *Grana* okrem názvu rieky pravidelne označoval aj kláštor v Hronskom Beňadiku. Je vhodné upresniť, že išlo o označenie používané v spojeniach *Sanctus Benedictus de iuxta Gron* a pod. Pokiaľ ide o názov sídla priamo odvodený od názvu rieky, v prameňoch sa stretávame s nemeckým tvarom *Gran* pri označovaní Ostrihomu.

Autor pri citovaní najstarších historických dokladov o názvoch vodných tokov pomerne často uvádza niekoľko variantov jedného zápisu. Vychádza pritom z nerovnocenných zdrojov pozostávajúcich z menej spoľahlivých starších edícií prameňov a staršej literatúry, ale aj z moderných spoľahlivých edícií. Príkladom sú najstaršie zmienky o Badínskom potoku (s. 16) a o prameni Borkút (s. 280) z rokov 1250 a 1254. Popri hodnoverných dokladoch prevzatých zo slovenského diplomatára sa stretávame aj s ich nesprávnou transkripciou prevzatou z prác Fejéra, Bánika, Križka a Šmilauera. Tieto v skutočnosti vlastne neexistujúce doklady vznikli nedôsledným čítaním a odpisovaním listín. Neodrážajú preto pôvodné znenie stredovekých prameňov, ale iba prácu editorov v 19. stor. Ich využiteľnosť pre jazykovedný výskum je otázna.

Spresniť môžeme lokalizáciu niektorých vodných tokov vo Zvolenskej kotline. V prípade potoka Teplica (4), uvádzaného v registri medzi ľavostrannými prítokmi Hrona s prameňom na Sliači (s. 240) ide podľa historickogeografického výskumu o pravostranný prítok ústiaci do Hrona južne od Sliača. Určenie vyplýva z porovnania dvoch metačných listín, ktoré opisujú hranice chotára Zvolena na pravej strane Hrona. Pokiaľ v roku 1254

hranice končili pri moste potoka *Tapulcha*, v roku 1552 už končili pri moste potoka *Trebwlka*. Nakoľko hranice vymedzovali rovnaké územie a ich priebeh sa nezmenil, v obidvoch prípadoch ide o ten istý potok. Znenie Trebulka ho spája s osadným názvom Trebuľa severne od Kováčovej. Stotožnenie s Kováčovským potokom (1) (s. 115) sa však nezdá pravdepodobné. Obidva vyššie spomínané dokumenty totiž uvádzajú aj Kováčovský potok a rozlišujú ho od Teplice aj Trebulky. Teplicu a Trebulku môžeme preto stotožniť s dnešným Kopanickým potokom, ktorý je ľavostranným prítokom Kováčovského potoka. Pri doklade o potoku *Hrenoch* z roku 1295 autor zápis lokalizuje na dnešný Rakytovský potok (s. 192-193). Z mladších prameňov však vieme, že listina z roku 1295 vymedzuje hranice neskorších Rakytoviec. Potok s rekonštruovaným názvom Chrenovec tvoril v roku 1295 južnú hranicu územia vyčleneného medzi Badínom a Kremničkou. Môžeme ho preto stotožniť s dnešným Vlkanovským potokom, tvoriacim v minulosti južnú hranicu chotára Rakytoviec.

Napriek uvedeným poznámkam prináša práca J. Krška početné nové poznatky a obohacuje doterajší výskum predovšetkým v oblasti jazykovedy. Pri pokračujúcom bádaní zameranom na vývoj pomenúvania vodných tokov sa možno sústrediť na štúdium ďalších publikovaných a archívnych prameňov. V rámci historických dokladov z hydronymie vystupujú do popredia niektoré dosiaľ menej známe úseky Hrona (napr. povodie Hutnej). Svoj dlh majú v tomto ohľade aj historici. Napomôcť môžu najmä spracovaním viacjazyčnej terminológie označujúcej prvky riečnej siete. Podrobnejší historický výskum prispeje aj k lokalizácii a k objasneniu pôvodu názvov niektorých vodných tokov.

Pavol Maliniak